

FILM

...Profil svetového filmového umenia sa podstatne zmenil. Najvýraznejší prínos vidím vo francúzskej Novej vlne, ktorá otvorila novú vývinovú fázu a našla cesty, ako hlbšie vnikáť do ľudských vzťahov, aby sme videli nielen to, čo sa odohráva v príbehu, ale aj to, čo prebieha v ľudskej duši, vrátane sveta predstáv oscilujúceho medzi človekom a jeho hlbokými vzťahmi k obklopujúcej spoločnosti... (Zoltán Fábry)

Nová vlna v polovici šesťdesiatych rokov využíva metafory, symboly na stvárnenie aktuálnych tém súčasného života, osobného aj politického. Filmy sa väčšinou dotýkajú ľudských pocitov, dilem, využíva sa psychológia postáv. Slovenskí mladí dramaturgovia a režiséri študujú na FAMU v Prahe, kde sa zoznamujú napríklad s Novou vlnou vo francúzskom filme. Formuje sa dramaturgicko-výrobná skupina Alberta Marenčina a Karola Bakoša, prichádzajú režiséri Stanislav Barabáš a Štefan Uher, ktorí často čerpajú z literárnych tém od Dominika Tatarku, Jána Johanidesa, Nataše Tánskej či Alfonza Bednára. Tvorcovia prinášajú nový spôsob rozprávania filmu – pocitový film. Aj odklon od centralistického vedenia filmu a vznik Filmového a televízneho zväzu (FITEZ) v novembri tohto roku napomáha chrániť umelcov pred centralistickou mocou. Delegáti Československého zväzu divadelných a filmových umelcov na 3. zjazde SČDFU v Prahe začínajú uvažovať o rozdelení zväzu na dva samostatné celky. V tomto období umelci získavajú značnú slobodu, napriek tomu, že film je financovaný štátom. Nastáva čas otvorených okien nielen do Európy, ale do celého sveta modernej kinematografie.

V tomto roku vzniká niekoľko slovenských filmov s vojnovou tematikou, no nová generácia režisérov slovenského filmu – Solan, Uher, Barabáš, Hollý

prináša na obdobie 1939 – 1945 celkom nový pohľad zameraný na osobnú, individuálnu tragédiu (takmer antihrdinu) prežívania vojny.

„Pred štrnástimi dňami som odletel do Prahy, aby som zistil, ako vyzerá tamojšia kultúrna krajina,“ píše v novinách *The Observer* britský kritik Kenneth Tynan, dramaturg tamojšieho Národného divadla. „A vrátil som sa s veľkým balíkom úplne zničených predsudkov. ...

V Prahe som videl viac vážnej politickej a spoločenskej kritiky, ako v Londýne za rok.“ Vyzdvihuje predovšetkým filmy. *Obchod na korze* mu vyrazil dych.

Na druhej strane domáca kritika sa akosi nemôže pre nič nadchnúť a budúcnosť vidí skepticky. „Mnohé historicky podmienené inšpiračné zdroje posledného obdobia, ktoré formovali to najúspešnejšie v našej produkcii, boli už tvorbou strávené. A na tom, či kinematografia nájde v dnešnej skutočnosti a jej konfliktoch niečo nové a časové, bude predovšetkým závisieť úroveň jej budúcnosti,“ píše filmový teoretik Miloš Fiala v Rudom práve. Obáva sa zbytočne. Tvorcovia s trávením súčasných inšpiračných zdrojov ťažkosti nemajú, naopak. Problém začínajú mať skôr samotné inšpiračné zdroje.

OBCHOD NA KORZE

Ján Kadár a Elmar Klos natočia na Barrandove film podľa poviedky Jana Grossmana Pasca, za ktorý dostanú najskôr Štátnu cenu Klementa Gottwalda a potom aj Oscara. Príbeh poctivého stolára Tóna Brtku (Jozef Kroner), ktorý podľahne nátlaku a „arizuje“ malý obchod staručkej Židovky Rozálie Lutmannovej (Ida Kamińska), sa odohráva v malom meste v atmosfére Slovenského štátu v roku 1942. Nakrúcalo sa v Sabinove. Scenár jedného z najlepších československých filmov vyjde knižne v Mladej fronte. Treba ho však vidieť. Uznanie – a neskôr zákaz – dostal v časoch, keď oboje ešte niečo znamenalo.

Organ

Hneď začiatkom roka sa s touto tematikou dostáva do kín film *Organ*, vyrobený v Koliba ateliéroch a laboratóriách Bratislava ešte minulý rok, premiéru má v kine Hviezda v Bratislave 23. januára.

Organ je po *Slnku v sieti* (1962) druhým spoločným filmom trojice – režisér Štefan Uher, scenárista Alfonz Bednár a kameraman Stanislav Szomolányi. Príbeh z obdobia II. svetovej vojny je o ukrývaní poľského vojnového zbeha, kde postava organistu, ktorého hrá nenapodobiteľný Alexander Březina ako predstaviteľ duchovnej krásy v protiklade so svetskou mocou. Dej sa natáča priamo v gotických kostoloch v Levoči, Bardejove a v Jindřichovom Hradci.

Organ získava vôbec ako prvý slovenský hraný film vysoko hodnotenú

Osobitnú cenu poroty na 18. Medzinárodnom filmovom festivale v Locarne (Svajčiarsko). Napriek medzinárodnému úspechu a umeleckým hodnotám je film začiatkom sedemdesiatych rokov stiahnutý a zakázaný. Do distribúcie sa opäť dostal až v roku 1987.

Zvony pre bosých

Film režiséra Stanislava Barabáša podľa námetu a scenára Ivana Bukovčana – *Zvony pre bosých* v hlavnej úlohe s Vladom Müllerom, Ivanom Rajniakom a nemeckým hercom Alexom Dietrichom predstavuje nemeckého zajatca, ktorého osud je v rukách dvoch partizánov, putujúcich hlbokými, opustenými horami. Počas cesty sa všetci traja spoznávajú a zbližujú.

Film je uvedený do kín 4. septembra v kine Hviezda v Bratislave. Neskôr je film stiahnutý z distribúcie (pre emigráciu režiséra) a na niekoľko rokov je uložený v trezore. Vyrobený je vo Filmových laboratóriách Bratislava.

Kým sa skončí táto noc

Peter Solan natáča podľa scenára Tibora Vichta s oceňovaným kameramanom Vincentom Rosincom celovečerný film *Kým sa skončí táto noc* – psychologickú sondu do vnútra mladých ľudí, ktorí sa ocitnú v prepychovom nočnom bare. Dve mladé úradníčky šetria po celý rok, aby si užili pár bezstarostných dní a dvaja mladí inštalatéri túžia po erotickom dobrodružstve. Do deja vstupuje

aj neuznaný vynálezca, stavebný majster, ktorý spreneverí výplatu celej partie a britský major, ktorý povojnové politické príkoria utápa v alkohole.

Ojedinelým filmovým experimentom v slovenskej kinematografii je použitie voľného scenára, keď herci viac menej improvizujú a režisér im necháva voľnú ruku v rámci načrtnutého scenára a osnov.

K celkovej uvoľnenosti prispieva aj skvelá džezová hudba Jaroslava Laifera a Miloša Jurkoviča. Do hlavných úloh Peter Solan obsadzuje Júliusa Pántika, Vladu Durdíka, české herečky, ktoré si neskôr zahrajú aj v *Ostře sledovaných vlakoch* a v *Skřiváncích na niti* – Janu Gýrovú a Jitku Zelenohorskú a tiež študentov herectva – Mariána Labudu a Stana Dančiaka. Film je dokončený a schválený v decembri s rozpočtom 2 735 000 Kčs. O rok získava ocenenie – **Čestný diplom** na 19. Medzinárodnom filmovom festivale v Locarne. Je to tretí Solanov film natočený v spolupráci so scenáristom Tiborom Vichtom (*Boxer a smrť*, *Tvár v okne*).

Televízny film Kubo

Martin Ťapák natáča televízny film *Kubo* podľa námetu Jozefa Hollého o láske dvoch mladých ľudí, ktorý sú v rozpore so svojimi lakomými rodičmi. Zahrá si v ňom Jozef Kroner, Eva Kristínová, Jozef Adamovič, Milka Vášáryová a ďalší skvelí herci.

Televízny film Mŕtvi nespievajú

Dvojdielny hraný televízny film režiséra Andreja Lettricha podľa predlohy knihy Rudolfa Jašíka získava ocenenie ústredného riaditeľa ČST a autor románu Rudolf Jašík dostáva Cenu in memoriam v Umeleckej súťaži k 20. výročiu oslobodenia ČSSR.

Televízny film Neprebudený

Dráma podľa predlohy Martina Kukučina v réžii Karola Zachara s Mariánom Labudom a vtedy ešte študentkou Idou Rapaičovou v hlavnej úlohe.